

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΘΑΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἂν βελτιώτερος ἄνθρωπος
βουλεύσασθαι ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οὐκ ἐστίν. (Πλάτ. Θεαίτητος.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

»κατέδειξεν εἰς ἐμὲ τὸν θεόν· θεὸς εἶναι ὁ θεὸς τῆς μητρός μου· θεὸς τῆς καρδίας μου εἶναι ὁ θεὸς τῆς καρδίας αὐτῆς.—Μῆτερ! Μῆτερ! σὺ κατέδειξάς μοι τὸν θεὸν ἐν τοῖς προστάγμασί σου, καὶ ἐγὼ εὔρον αὐτὸν ἐν τῇ ὑπακοῇ μου. Μῆτερ! Μῆτερ! Ἐὰν λησμονήσω τὸν θεόν, λησμονῶ σὲ αὐτήν.»

Τοιαῦται εἶναι αἱ παιδαγωγικαὶ θεωρίαι, ἐφ' ὧν ὁ Πεσταλότσης ἐστήριξε τὸ ἐκπαιδευτικὸν αὐτοῦ σύστημα. Αἱ θεωρίαι αὗται, καὶ ἰδίως αἱ περὶ διδασκαλίας, ἀστραπηδὸν διαδοθεῖσαι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, τοιαύτην αἴσθησιν ἐποίησαν καὶ τσαύτης εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἤξιώθησαν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ διάσημος τῆς Γερμανίας φιλόσοφος Φίχθιος, ἐκτιθέμενος ἐν τοῖς πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος λόγοις αὐτοῦ τὴν ἰδέαν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀγωγῆς καὶ ἐρωτῶν, πόθεν πρέπει νὰ ἐξαρτηθῇ ἢ ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ διεξαγωγή αὐτῆς, ἀπαντᾷ ὁ αὐτὸς «ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἐρρίκου Πεσταλότση πεπινοηθείσης διδακτικῆς μεθόδου.» Αἱ παιδαγωγικαὶ θεωρίαι τοῦ Πεσταλότση καὶ ἰδίως αἱ περὶ τῆς ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίας, ἐπιπεσοῦσαι ὡς κεραυνὸς, ἀνέτρεψαν τὰ πεπαλαιωμένα καὶ εὐρωτιῶντα τῶν χρόνων αὐτοῦ παιδαγωγικὰ συστήματα, καὶ ἀποσπάσασαι τὰς σεσαθρωμένας αὐτῶν βάσεις, ἤτοι τὸν μηχανισμόν καὶ τὸν ψιττακισμόν, κατέθηκαν θεμέλια ψυχολογικά, ἐφ' ὧν ἰδρύθησαν συστήματα παιδαγωγικὰ ἐδραιότερα καὶ διαρκέστερα. Τούτου ἕνεκα δικαίως θεωρεῖται ὁ Πεσταλότσης πατὴρ τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Κ. ΣΠΑΘΑΚΗΣ.

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

(ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΕΗΡ)

Ἡ ἐν τῷ διδασκαλίῳ παιδεία.

Ὁ Διστερβέγιος μέγας παιδαγωγὸς ἔλεγεν ὅτι ἡ πειθαρχία ἔχει μείζονα ἀξίαν ἢ ἡ διδασκαλία, ὁ δὲ Κόμενιος ἐπίσης παιδαγωγὸς ἀριστος ἀπεφαινετο, ὅτι σχολεῖον ἀνευ παιδείας, οἶαν οἱ ἀρχαῖοι ἐξελάμβανον, εἶνε ὡς μύλος ἀνευ ὕδατος. Καὶ δικαίως· διότι ἂν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου σκοπὸς εἶνε νὰ παράσχη εἰς τοὺς παῖδας τοῦ λαοῦ τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον τῆς μορφώσεως, ὃν πρέπει νὰ ἔχη ἕκαστος ἀνευ διακρίσεως τάξεως καὶ ἐπαγγέλματος, τότε τὸ δημοτικὸν σχολεῖον οὐδὲν ἄλλο εἶνε, ἢ ἀπλοῦν γραμμάτων διδακτήριον. Ἄλλ' ἡ μόρφωσις δὲν εἶνε μόνον πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ αἰσθητικὴ, ἠθικὴ

καὶ θρησκευτική. Νόϋς, θυμὸς καὶ βούλησις ἢ χαρακτήρ πρέπει ἐπίσης νὰ μορφωθῶσιν. Καίτοι δὲ τὸ σχολεῖον ἐπιζητεῖ τὸν καθόλου αὐτοῦ σκοπὸν ἐν τῇ ἀρμονικῇ ἀναπτύξει καὶ διαμορφώσει πασῶν τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πνευματικῶν δυνάμεων, οὐχ ἥττον ἢ ἠθικὴ μόρφωσις πρέπει νὰ κατέχη τὴν πρώτην θέσιν, διότι ἄνευ ταύτης καὶ ὁ ἐπιστημονικώτατος οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Ἀμάθεια εἶνε μέγα κακόν, ἀλλὰ διαφθορὰ ἠθους καὶ ἔλλειψις αὐστηρᾶς ἠθικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας εἶνε τὸ χεῖριστον πάντων. Καθ' ὅσον δὲ τὸ σχολεῖον ἐπιμελεῖται τῆς ἠθικῆς τῶν νέων μορφώσεως, δὲν εἶνε μόνον διδασκῆριον, ἀλλὰ καὶ παιδευτήριον, καὶ μάλιστα ὡς τοιοῦτον ἔχει κοινὴν πρὸς τὸν πατρικὸν οἶκον ἀποστολὴν, νὰ παιδεύσῃ τοὺς παῖδας ἐν τῇ τάξει, τῇ ἀκριθείᾳ, τῇ καθαριότητι, τῇ κοσμότητι, τῇ εὐπρεπείᾳ, τῇ εὐγνωμοσύνῃ, τῇ σωφροσύνῃ καὶ αἰδαιμοσύνῃ, τῇ ἀληθείᾳ, τῇ αὐστηρᾷ ὑπακοῇ καὶ ἐπιμελείᾳ, καθόλου δὲ ἐν πάσῃ ἀρετῇ. Ἰδίως δὲ καθῆκον ἔχει τὸ σχολεῖον νὰ παιδεύσῃ τὸ ἄτομον ὡς μέλος τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ἕξῃ. Τὸ σχολεῖον ἀσχολεῖται περὶ τὴν παιδείαν τοῦ πλήθους, καὶ πρέπει ἕνεκα τούτου νὰ ἀπαιτῆ, ὥστε ὁ παῖς, ὡς μέλος τῆς ἠθικῆς κοινωνίας, νὰ μὴ πράττῃ, ὅ,τι θέλει, ἀλλ' ὅ,τι σύμφωνον πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς. Ὅπως ἡ πολιτεία ἔχει τοὺς νόμους τῆς, εἰς οὓς ὑποτάσσεται ἕκαστος πολίτης ἄνευ διακρίσεως, οὕτω καὶ τὸ σχολεῖον, ὡς πολιτεία ἐν μικρῷ, ἔχει τὸν κανονισμόν του. Ἡ περιοχὴ πάντων τῶν νόμων, διατάξεων καὶ βοήθητικῶν μέσων, ἅτινα εἶνε ἀναγκαῖα πρὸς κατόρθωσιν τῆς ἠθικῆς ιδέας τοῦ σχολείου, καλεῖται σχολικὴ παιδεία. Διὰ τῆς λέξεως δὲ ταύτης δὲν νοεῖται σχολικὴ τις ἀστυνομία, ἀλλὰ δηλοῦται σύμπασα ἢ ἐν τῷ σχολείῳ ἀγωγή.

Πᾶσα σχολικὴ παιδεία (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν οἰκιακὴν ἀγωγὴν) ὀρμᾶται ἀπὸ τῶν ἐν τῷ σχολείῳ δρώντων προσώπων καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς προσωπικότητος τοῦ διδασκάλου· ἡ τέχνη ἀκμάζει ἢ παρακμάζει ἐκ τοῦ τεχνίτου καὶ τὸ σχολεῖον ἐκ τοῦ διδασκάλου. Ἐκαστον σχολεῖον εἶνε ὅπως ὁ διδάσκαλός του. Τὸ σχολεῖον εἶνε ἡ πνευματικὴ του φωτογραφία.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ᾔηνε ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος, πρέπει νὰ ἔχη τὰς τέσσαρας ἀρετὰς, ἄνευ τῶν ὁποίων ἢ ἀνόρθωσις καὶ διατήρησις καλῆς σχολικῆς παιδείας εἶνε ἀδύνατος, ὅ ἐστι: Τὴν ἐπαγρύπνησιν, τὴν πρὸς τὴν τάξιν ἐφῆσιν, τὴν πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀγάπην καὶ τὴν εὐστάθειαν.

Ἐξεταστέα λοιπὸν α') ὁποῖός τις πρέπει νὰ ᾔηνε καθόλου ὁ διδάσκαλος· β') αἱ πρὸς τὴν πειθαρχίαν ἀναγκαῖαι τοῦ διδασκάλου ιδιότητες ὅ ἐστι: 1) ἡ ἐπαγρύπνησις ἢ ἐπίβλεψις ἐν τῷ σχολείῳ β') ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀγάπη τοῦ διδασκάλου· γ') ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀγάπη (ἢ πειθαρχία)· δ') ἡ πρὸς τὴν

ἀγάπην εὐστάθεια, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν ἀδιάκοπον ἐγκαρτέρησιν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἅπαξ δοθέντων ἠθικῶν παραγγελημάτων.

Ἐποῖός τις πρέπει γὰρ ἦνε καθόλου ὁ διδάσκαλος;

Ἄν τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἦνε παιδευτήριον καὶ ἂν ἐν αὐτῷ πρέπει νὰ παιδευθῶσιν οἱ παῖδες πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἀρετῶν, εἶνε τότε πρὸ παντὸς ἀναγκαῖον, ὥστε ὁ διδάσκαλος νὰ ἦνε πάντοτε καὶ πανταχοῦ παράδειγμα εἰς τοὺς μαθητὰς του ἐν πάσῃ ἀρετῇ, καθ' ἣν ὀφείλουσι νὰ παιδευθῶσιν. Οἱ ἄνθρωποι πιστεύουσι μᾶλλον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ εἰς τὰ ὦτα, καλὸν δὲ παράδειγμα διεγείρει τὴν ἀμιλλαν καὶ παρέχει εἰς τὴν κρίσιν ὑψηλοτέρους νόμους· ὁ διδάσκαλος πρέπει ἕνεκα τούτου νὰ ἦνε, ὅ,τι πρέπει οἱ παῖδες νὰ γείνωσι, πρέπει νὰ πράττῃ, ὅτι οἱ παῖδες ὀφείλουσι νὰ πράττωσι, πρέπει νὰ παραλείπῃ, ὅ,τι οὗτοι ὀφείλουσι νὰ παραλείπωσιν, πρέπει οὗτος νὰ ἦνε ὑπόδειγμα ἐν παντὶ ἀγαθῷ. Τὸ παράδειγμα ἐνεργεῖ ἰσχυρότερον τοῦ παραγγέλματος.

Τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου ἔχει θαυμασίαν δύναμιν ἐπὶ τὸν μαθητήν. Οἱ παῖδες εἶνε τακτικοὶ καὶ ἀκριβεῖς εἰς πάντα, ὅταν τοιοῦτος ἦνε καὶ ὁ διδάσκαλός των. Εἶνε πρᾶοι, φιλόφρονες, δίκαιοι, εὐτακτοὶ, καὶ ἀγαπητοὶ, ὅταν ὁ διδάσκαλος φέρηται πρὸς αὐτοὺς μετὰ πραύτητος, δικαιοσύνης καὶ φιλικῶς, μάλιστα δὲ εἶνε φαιδροὶ, εὐχαριστημένοι καὶ εὐτυχεῖς τοιοῦτον ἔχοντες διδάσκαλον. Τοῦναντίον δὲ εἶνε ἀληθές, ὅτι αὐθάδεις διδάσκαλοι πάντοτε παραπονοῦνται περὶ αὐθαδείας, ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροὶ πάντοτε περὶ ἀμελείας καὶ ὀκνηρίας, βάρβαροι περὶ βαρβαρότητος. Ἄν ὁ διδάσκαλος εὕρῃ ἐλαττώματά τινα ἐν τῷ σχολείῳ, τότε πρέπει πρὸ παντὸς νὰ συμβουλευθῇ ἑαυτὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ νὰ ζητήσῃ τὰ ἐλαττώματα. Ὅπως ὁ διδάσκαλος, οὕτω καὶ ὁ μαθητής, οἷα ἡ πηγὴ, τοιοῦτος καὶ ὁ ρύαξ, οἷον τὸ προτύπωμα τοιοῦτον καὶ τὸ ἀπείκασμα. Ὅπου ἐλλεῖπει τὸ καλὸν παράδειγμα, ὅπου ὁ διδάσκαλος θέτει νόμους, οὓς αὐτὸς δὲν τηρεῖ, ὅπου τιμωρεῖ σφάλματα, ἄπερ αὐτὸς κάμνει, ἐκεῖ δὲν πρέπει τις νὰ σκέπτηται περὶ καλῆς τῶν παιδῶν ἀγωγῆς.

Τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον, ὅπερ πρέπει νὰ ζητῆται παρὰ παντὸς διδασκάλου ἄνευ ἐξαιρέσεως, εἶνε ἡ ἀγάπη—ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἔργον του, πρὸς τοὺς παῖδας, πρὸς τὸν λαόν, πρὸς τὸν Θεόν. Ἄνευ ἀγάπης καὶ ὁ ἰκανώτατος διδάσκαλος οὐδέποτε εἶνε παιδαγωγός. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ δέχεται τὸν παῖδα εἰς τὸ σχολεῖον μετ' ἀγάπης· δὲν εἶνε δὲ τέχνη τὸ νὰ δεικνύῃ ἀγάπην μόνον εἰς τὸν καλὸν καὶ ἐπιμελεῖται παῖδα, ὅστις ἔτυχε ἐξαιρέτου ἀγάπης

ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ. Τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ πτωχὰ καὶ ἐγκαταλελειμμένα πρέπει ἕκαστος διδάσκαλος νὰ διδαχθῇ. Διὰ τῆς ἀγάπης ταύτης τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα γίγνεται εὐλογητόν. Ὄταν ὁ διδάσκαλος ἔχη τὴν ἀληθῆ ἀγάπην, τότε δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς παῖδας, ὅτι τοὺς ἀγαπᾷ. Ὅσῳ περισσοτέραν ἐν ἑαυτῷ φέρει ἀγάπην, τόσῳ ὀλιγώτερον θὰ ᾔηνε ἠναγκασμένος νὰ ὁμιλῇ περὶ αὐτῆς, διότι ἡ ἀγάπη ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ της καὶ θειότητί της ὑποτυποῦται ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς τρόποις τοῦ διδασκάλου. Περιττοὶ οἱ λόγοι, ὅταν λαλῶσιν αἱ πράξεις.

Ἐνθα δὲ ἡ ἀγάπη ἐλλείπει, ἐκεῖ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εἶνε ὀχληρὰ καὶ λυπηρὰ ἐργασία, καὶ ἐνθα ὁ διδάσκαλος δὲν κερδίζει διὰ τοῦ ἡσύχου καὶ καλοῦ παραδείγματός του ὀλίγον κατ' ὀλίγον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην, πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν, οὗτος εἶνε ἀξιολύπητος ἄνθρωπος. Τὸ σχολεῖόν του δὲν εἶνε τότε παιδευτήριον, οὔτε αὐτὸς παιδαγωγὸς, διότι ὅπως ἐν τῇ φύσει μόνον ὁ θερμὸς ἥλιος δύναται νὰ προκαλέσῃ τρυφεροὺς βλαστοὺς, ἐξάαιρετα ἄνθη νὰ ἀναπτύξῃ καὶ εὐγενεῖς καρποὺς νὰ καταστήσῃ ὠρίμους, οὕτω καὶ ὁ διδάσκαλος διὰ τῆς ἀγάπης μόνον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετικῶς ἐπὶ τοὺς μαθητάς του. Ἐπιτυχῶς λέγει ὡς πρὸς τοῦτο ὁ Κομένιος: Πρὸς ἀρίστην παιδείαν ὑπόδειγμα ἔστω ὁ ἥλιος, ὅστις εἰς τὰ αὐξανόμενα ὄντα πάντοτε μὲν ἐπιδαψιλεύει φῶς καὶ θερμότητα, συχνάκις δὲ βροχὴν καὶ ἄνεμον, καὶ σπανίως βροντὰς καὶ ἀστραπάς.

Ἄν ἡ διδασκαλικὴ ἐνέργεια ἐρείδεται ἐπὶ ἐξωτερικῶν τινῶν οἷα εἶνε ἡ ἐπιβάλλουσα π. χ. τοῦ σώματος φυή, στρατιωτικὰ προστάγματα, σκυθρωπὸν πρόσωπον, τὸ φόβητρον τῆς μάστιγος καὶ τῆς ράβδου, τότε οἱ διδάσκαλοι, οἱ τοιαῦτα μέγα μεταχειριζόμενοι, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι τὴν ἀρίστην σχολικὴν παιδείαν, οἱ δὲ μικροὶ τὸ σῶμα, οἱ πρᾶοι καὶ τοὺς τρόπους γλυκεῖς, τὴν χειρίστην. Ἄλλ' ἡ πεῖρα διδάσκει ἡμᾶς τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀγωγή μόνον ἐπὶ τῶν ψυχικῶν προτερημάτων τοῦ διδασκάλου ἐρείδεται. Ἄν ὁ διδάσκαλος ᾔηνε τοιοῦτος, ὥστε οὐ μόνον νὰ διδάσκῃ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ νὰ ποιῇ αὐτὸς, ὅτι διδάσκῃ, ἂν ἀγαπᾷ αὐστηρῶς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀμερόληπτον, ἂν πρὸς τῇ ἠθικῇ ἔχη καὶ τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἐμπειρίαν, τότε ἕκαστος αὐτοῦ λόγος ἔχει βαρύτητα, ἡ ἰδιογνωμοσύνη τῶν μαθητῶν ὑπακούει τότε ἐκουσίως πρὸ τῆς ἠθικῆς παντοδυναμίας τοῦ διδασκάλου τῶν καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἡσύχου, καλοῦ παραδείγματος παρέχει αὐτῷ σέβας καὶ ἀγάπην, πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Περὶ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου περιελίσσεται τότε ἡ παιδικὴ ψυχὴ, ὡς ὁ κισσὸς περὶ τὸν κορμὸν τῆς δρυός. Ἄνευ τοῦ κέντρου τούτου ὁ μαθητὴς ἠθικῶς βαίνει πρὸς τὰ ὀπίσω· ὁ διδάσκαλος

ἀς μὴ λησμονῆ ὅτι τὴ γράφειν διδάσκεται τις διὰ τοῦ γράφειν, τὸ ζωγραφεῖν διὰ τοῦ ζωγραφεῖν καὶ τὸ ποιεῖν μόνον διὰ τοῦ ποιεῖν!

Ἄν ὁ παῖς πρέπη νὰ ἀνατραφῆ διὰ τῆς ἀγάπης, εἶναι ἀναγκαῖον, ὥστε ἡ ἀγάπη αὕτη νὰ ᾔνε δίκαια· τοῦτο ὅπερ τινες καλοῦσιν ἀγάπην, οὐδὲν ἄλλο εἶνε συχνάκις παρὰ ἀδυναμία, εἶνε γελοιογραφία τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης. Ἡ ἀληθὴς ἀγάπη δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν πάσης ἐπιθυμίας, ἢ εἰς τὸ ἱκανοποιεῖν πᾶσαν κλίσιν, ἀλλ' εἰς τὸ ἐξεγείρειν τὰ εὐγενέστατα καὶ ὑψιστα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, τὸ θεραπεύειν τὰ ἱερώτατα καὶ βαθύτατα ἐν τῷ στήθει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὸ προκαλεῖν τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν τοῦ παιδός· ἡ ἀληθὴς, σπουδαία, αὐστηρὰ καὶ μορφωτικὴ ἀγάπη πρέπει πρὸ παντός νὰ ἐκδηλωθῆ εἰς τὰς τέσσαρας ἐκείνας ἀρετάς, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος· ἡ ἐσωτερικὴ δὲ ἄλλο ὅτι ἀγίπη πρέπει νὰ ᾔνε: ἐπαγρύπνησις ἐν τῇ ἀποτροπῇ τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἐν τῇ διαφυλάξει τοῦ ἀγαθοῦ· αὐστηρὰ ἐμμονὴ ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει, ὅταν πρόκηται περὶ τοῦ ἐθίζειν πρὸς τὸ ἀγαθόν· δικαιοσύνη ἐν τῇ χρήσει τοῦ ἐπαίνου ἢ ψόγου, ἀμοιβῆς καὶ τιμωρίας καὶ πρὸ παντός εὐστάθεια ἐν παντί, ἐπειδὴ ἀνευ τῆς εὐσταθείας πρὸς τὴν ἀγάπην ἀγωγή, ὅ ἐστι, παιδευσίς ἢ ἐθισμὸς πρὸς τὸ ἀγαθόν εἶνε ἀκατάληπτος. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀκριβέστερον καὶ καθ' ἑκάστας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀληθοῦς τοῦ διδασκάλου ἀγάπης.

ΕΜ. ΓΑΛΛΑΝΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΛΛΟΥ ΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

ΥΠΟ ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΕΒΕΡΤΥ

Διδάκτορος καὶ μέλους τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου (1).

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ).

Πολιτεία εἶναι ὁ ὀργανικὸς τοῦ λαοῦ βίος. Αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῆ κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς οὐδ' ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς πολιτείας.

Πολιτεία κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἤθελεν εἶσθαι ἀπλοῦς τις σκελετός· λαὸς κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς πολιτείας οὐκ ἦτο ἀναρθρὸς ὕλη. Πολιτεία καὶ λαὸς ὑπάρχουσι μὲν στενωῶς συνδεδεμένα πρὸς ἀλληλα, ἀλλ' εἶναι διάφορα:

(1) Σημ.—Ἡ πραγματεία αὕτη ἀπηγγεῖλη ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Πρωσίας ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ κ. Εβέρτυ, ὅτε μετὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἐζητεῖτο ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀναδιοργάνωσις τῶν σχολείων· ζητεῖ δὲ ὁ λόγιος βουλευτὴς νὰ ἀποδείξῃ, ὅποιαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ὁ τρόπος τῆς τοῦ λαοῦ παιδείσεως καὶ ἐτι, μέλημα τῆς πολιτείας πρέπει νὰ ᾔνε ἡ τοῦ λαοῦ παιδείσις.